

Raport asupra situației presei în Republica Moldova în anul 2012

Acest raport inserează o relatare succintă a tuturor evenimentelor semnificative care caracterizează situația presei din Republica Moldova în anul 2012. De asemenea, raportul cuprinde un capitol dedicat situației presei din regiunea transnistreană. Raportul este disponibil în limbile română, engleză și rusă. A fost elaborat de Elena Candu la cererea Centrului pentru Jurnalism Independent (CJI), cu suportul financiar al CIVIL Rights Defenders, Suedia. Opiniile exprimate în acest raport aparțin CJI și nu angajează responsabilitatea finanțatorilor.

Conținut:

I. Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2012

- *Libertatea presei în Republica Moldova conform rapoartelor internaționale*
- *Contextul politic*
- *Mass-media în campaniile electorale*
- *Piața mediatică*

II. Audiovizualul public

- *Consiliul Coordonator al Audiovizualului*
- *IPNA Compania Teleradio-Moldova*
- *IPRA Compania Teleradio-Găgăuzia*

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2012

- *Evoluții legislative*
- *Procese de judecată împotriva presei*
- *Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor*

IV. Libertatea presei în regiunea transnistreană

V. Concluzii și prognoze pentru anul 2013

Evoluții și tendințe în presa moldovenească în anul 2012

- **Libertatea presei în Republica Moldova conform rapoartelor internaționale**

La capitolul libertatea presei, anul 2012 nu s-a deosebit radical de anii precedenți. După ce în 2010 presa din Republica Moldova și-a schimbat statutul din „neliberă” în „parțial liberă”¹, tendința de menținere a acestui statut s-a înregistrat și în 2012. Totuși, în ultimul an, în domeniul libertății presei din Moldova nu au fost înregistrate evoluții care ar fi permis creșterea ratingului, ci din contra, se remarcă o anumită stagnare și chiar regres. Astfel, în 2012 Republica Moldova a pierdut două poziții în clasamentul general realizat de Reporters sans frontiers (Reporteri fără frontiere), ocupând locul 55 din 179, cu un total de 26,01 puncte. În 2011, Moldova ocupa locul 53.2

Nu există evoluții majore pe piața mass-media în 2012. Cadrul legislativ nu a fost perfecționat, iar presa scrisă se confruntă în continuare cu una din cele mai stringente probleme ale sale, și anume creșterea prețurilor pentru difuzare, în special odată cu modificările tarifelor operate de Poșta Moldovei.³ De asemenea, în 2012, au fost semnalate mai multe cazuri de abuzuri, comise în principal de către persoane fizice la adresa jurnaliștilor. În majoritatea cazurilor, au fost identificați agresorii și au fost deschise dosare penale.

- **Contextul politic**

În 2012, situația mass-media din Republica Moldova nu s-a schimbat în mod radical în comparație cu anul precedent. Totuși domeniul libertății mass-media nu s-a bucurat de o atenție deosebită din partea Guvernului, așa cum se întâmpla în anii trecuți. Chiar dacă Alianța pentru Integrare Europeană, odată cu venirea la putere în vara anului 2009, a promis în planul ei de guvernare să armonizeze legislația cu privire la mass-media cu normele europene, să adopte un nou Cod al audiovizualului, să continue reformarea radiodifuzorului public „Teleradio-Moldova” (TRM), precum și să încurajeze investițiile în mass-media locală, până la momentul actual e în vigoare Codul audiovizualului adoptat în 2006, iar radiodifuzorul public continuă să se afle în proces de reformare.

Considerat a fi anul depășirii crizei politice, 2012 a adus și o oarecare stabilitate în acest sens, o schimbare destul de importantă comparativ cu ceea ce a fost în 2011. Astfel, în 2012, a fost ales președintele țării, după aproape trei ani de încercări. Nicolae Timofti, care până a fi ales șef al statului a fost președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, a fost votat în funcția de președinte cu 62 de voturi din 101. Alegerea președintelui a adus o oarecare liniște și în cadrul Alianței de guvernare, pe când în tabăra opoziției situația a devenit mai tensionată, din cauza părăsirii Partidului Comuniștilor de către mai mulți deputați. Pe parcursul anului 2012 mai mulți comuniști, printre care Vadim Mișin, Ion Ceban, Sergiu Sîrbu, au părăsit fracțiunea, aceste plecări zdruncinând serios principala formațiune de opoziție din R. Moldova.⁴

¹ Freedom of the Press 2011, Freedom of the Press 2012, rapoarte publicate de Freedom House, accesibile la <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2011> și <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2012>

² Press Freedom Index 2013, publicat de Reporters sans frontières, accesibil la http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=1054. Raportul se bazează exclusiv pe evenimentele ce au avut loc în perioada decembrie 2011 - sfârșitul lunii noiembrie 2012

³ <http://www.zdg.md/investigatii/posta-cu-handicap-killerul-ziarelor>

⁴ <http://www.zdg.md>

În 2012 au avut loc și alte evenimente importante care au relevanță pentru stabilitatea politică: a fost „reluată” reforma în justiție, a fost inițiată reforma Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, a fost adoptată Legea privind egalitatea șanselor. De asemenea, la nivel de politică externă, au avut loc evenimente de maximă importanță, printre care se numără vizitele Cancelarului Federal al Germaniei, Angela Merkel, a Președintelui Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, a Președintelui Poloniei, Bronislaw Komorowski, și a Președintelui Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, Jean Claude Mignon. Aceste vizite au reprezentat, în opinia experților, susținerea liderilor Europeni pentru Republica Moldova în procesul de integrare europeană. Un alt eveniment marcant ce ține de politica externă a RM este anularea amendamentului Jackson-Vanik, de către Statele Unite ale Americii, amendament în vigoare din 1974, care prevede limitarea comerțului cu țările blocului socialist.

Și pentru unitatea teritorială administrativă cu statut special UTA Gagauz Yeri 2012 a fost un an important, fiind marcat de alegerile în Adunarea Populară de la Comrat, scrutin care, în premieră absolută, s-a bucurat de o atenție sporită din partea politicianilor de la Chișinău.

Chiar dacă anul 2012 a fost jalonat de evenimente politice importante, nu putem spune că situația politică din Republica Moldova a înregistrat salturi deosebite. Astfel, conform raportului Freedom House, la capitolul politică, la fel ca și la capitolul libertatea presei, Republica Moldova a avansat doar cu un punct față de anul trecut – comparativ cu 19 puncte, cât acumulasese în 2011, în 2012 RM a acumulat 18 puncte. În domeniile justiției și economiei, situația a rămas aceeași ca și în anul 2011, adică în justiție – 17 puncte, iar în domeniul economic – 19 puncte.

Relațiile mass-media – politicieni de asemenea au evoluat parțial, iar pe alocuri par a fi în regres. De notat că pentru prima dată Parlamentul Republicii Moldova a invitat organizațiile neguvernamentale de media să participe la sesiunile plenare ale Parlamentului, fiind audiate privind libertatea mass-media în Republica Moldova.

- **Mass-media în campaniile electorale**

În același timp, 2012 a fost un an mai liniștit la capitolul campanii electorale. Singurele evenimente au fost alegerile din Găgăuzia, precum și câteva noi runde de alegeri locale, în diverse regiuni ale țării.

În septembrie au avut loc alegeri pentru cea de-a cincea legislatură a Adunării Populare (Halk Topluşu) în cadrul a 35 de circumscripții uninominale. La alegeri au participat 163 de candidați (83 de exponenți ai partidelor politice și 80 de candidați independenți). Ambele tururi de scrutin au fost declarate valabile, rata de participare în primul tur fiind de 50.65%, iar în cel de-al doilea — 50.96%. În urma alegerilor, noua componență a Adunării Populare este formată din șapte deputați PCRM, doi deputați PLDM, unul de la PSRM și 25 de independenți.⁵ Potrivit unor aprecieri, în aceste alegeri s-a dat lupta pentru controlul politic asupra regiunii găgăuze și s-au tras liniile de demarcație care separă zonele de influență politică în acest teritoriu. Există opinia precum că în acest mod politicienii de la Chișinău au pregătit terenul în această regiune pentru următoarele bătălii electorale de nivel republican.⁶

⁵ <http://www.alegeri.md/>

⁶ <http://tribuna.md/2012/12/29/comentariu-anul-politic-2012-o-analiza-la-rece/>

Conform raportului intermediar de monitorizare al AO CT „Pilgrim-Demo”⁷ din UTA Gagauz Yeri, în timpul campaniei electorale, mass-media din regiune a respectat parțial prevederile Regulamentului de reflectare în mass-media a campaniei electorale pentru alegerea Adunării Populare (Halk Toplushu) a UTA Găgăuzia (Gagauz Yeri) din 9 septembrie 2012, ale legislației RM și ale deontologiei jurnalistice.⁸ Astfel, instituțiile mass-media finanțate din bugetul public al autonomiei și mass-media privată au reflectat constant activitatea CEC, informând publicul, preponderent în știri și interviuri, despre modalitatea de înregistrare a candidaților, crearea circumscripțiilor electorale, numărul și apartenența politică a candidaților înregistrați, alte evenimente care țin de organizarea procesului electoral.

În același timp, nu toate materialele jurnalistice care au vizat, direct sau indirect, alegerile în Adunarea Populară au fost marcate, conform Regulamentului de reflectare a campaniei electorale, la rubrica „Alegeri-2012”. Instituțiile mass-media monitorizate au publicat materiale care contravin principiului reflectării obiective și echidistante a alegerilor, iar unele reportaje au avut un caracter pronunțat de agitație electorală în favoarea unor candidați sau grupuri politice.⁹

Conform aceluiași raport, în buletinele de știri, Televiziunea publică din cadrul Companiei publice „Teleradio Gagauzia” a avut un comportament editorial relativ echilibrat, totuși difuzând și știri care au favorizat unii candidați și formațiuni politice.¹⁰

Ziarul public regional „Vesti Gagauzii” a publicat deciziile CEC privind organizarea procesului electoral, inclusiv listele candidaților înregistrați și circumscripțiile electorale, totuși au fost publicate și informații care îi pun într-o lumină pozitivă pe unii deputați ai Adunării Populare aflați în exercițiul mandatului și care candidau pentru un nou mandat, aceștia fiind promovați astfel indirect. În buletinele de știri difuzate în perioada de raport de postul privat de televiziune Eni Ay TV (Comrat) s-a remarcat favorizarea evidentă a unor candidați.¹¹

• Piața mediatică

În 2012, piața mediatică continuă să se dezvolte în același ritm ca și în anul precedent, în unele cazuri chiar mai bine. În ultimii doi ani, părea că presa scrisă pierde din teren, dar în acest an, odată cu apariția mai multor publicații, putem spune că aceasta își revine. Drept confirmare, în anul 2012, Ministerul Justiției a înregistrat zece noi publicații periodice, cu trei mai multe față de anul trecut. Chiar dacă 2012 a fost un an dificil pentru presa scrisă având în vedere majorarea prețurilor pentru difuzare operată de Î.S. „Poșta Moldovei”, mai multe publicații periodice au fost înregistrate.

De asemenea, piața mediatică a continuat să se lărgescă făcând loc unor noi posturi de televiziune și de radio, precum și unor noi portaluri online. Astfel, piața mediatică din Moldova a continuat în 2012 diversificarea ofertelor sale, modificându-și grilele și conținutul, în așa mod încât să atragă cât mai mulți consumatori de media.

⁷ AO CT „Pelerin-Demo” din UTA Găgăuzia

⁸ <http://www.e-democracy.md/files/elections/gagauzia2012/interim-report-pilgrim-demo-gagauzia-2012-ro.pdf>

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

¹¹ Ibidem

La fel ca și în anii trecuți, televiziunile s-au aflat în concurență permanentă, iar unii jurnaliști au migrat de la un post de televiziune la altul. În 2012, Natalia Cheptene a renunțat la postul de prezentatoare de știri la Pro TV Chișinău pentru a-și lansa propria emisiune la postul Acasă în Moldova¹². La sfârșit de an, Natalia Morari, moderatoarea emisiunii „Fabrika” de la postul privat Publika TV, a părăsit acest post de televiziune, de altfel, ca și Mihaela Gherasim, moderatoarea emisiunilor „De facto” și „Replica” de la postul privat Prime.

Putem spune cu certitudine că presa audiovizuală se dezvoltă de la an la an, iar interesul consumatorilor este în creștere. Aceasta este demonstrat și de raportul Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI)¹³, conform căruia numărul abonaților la serviciile de retransmisie a programelor televizate (servicii TV multicanal) a crescut comparativ cu anul trecut. Cea mai mare creștere a fost înregistrată de abonații la serviciile TV multicanal în format digital. De asemenea, conform Barometrului opiniei publice din Moldova, efectuat de Institutul de Politici Publice, sursa cea mai importantă de informare a populației continuă să fie televiziunea (88%), aceasta fiind și sursa de informare în care 67% din populație au cea mai mare încredere¹⁴. Cât privește posturile TV din care se informează populația adultă, conform Barometrului opiniei publice, situația se prezintă în felul următor: Prime TV (49%), Moldova 1 (45%), Pro TV (26%), Jurnal TV (15%), TV7 (14%), Publika TV (12%).

Iar cât privește încrederea în gradul de obiectivitate al posturilor TV, topul de mai sus rămâne a fi neschimbat.¹⁵ Datele acestea sunt confirmate și de Raportul de audiență al Centrului pentru Jurnalism Independent, din aprilie 2012.¹⁶ Cât privește cel mai ascultat post de radio din țară, acesta este Radio Noroc, urmat de Russkoe Radio și Radio Moldova.¹⁷

La fel ca în anii trecuți, în 2012 avem noi apariții pe piața media. Astfel în Moldova s-au lansat câteva noi posturi de radio private, precum și noi posturi de televiziune. De asemenea, CCA a oferit licențe de emisie la cinci posturi de radio și la opt posturi de televiziune.

Printre cele mai importante lansări ale lui 2012 se înscrie Canal3 care și-a început emisia în august. Inițial, acesta difuza doar buletine de știri în limba rusă, filme și producții rusești, dar în scurt timp au început să fie difuzate și buletine de știri în limba română. În cadrul unui offline organizat cu bloggerii moldoveni în luna mai, prim-vicepreședintele Parlamentului, Vladimir Plahotniuc, a declarat că postul Canal3 este parte a holdingului Prime Group pe care acesta îl administrează.¹⁸ La doar câteva luni de la lansarea Canal3, acesta împreună cu un alt post TV privat care face parte din același holding au câștigat drepturile de a retransmite meciurile din Champions League în R. Moldova. Astfel drepturile exclusive pentru meciurile Champions League au fost acordate postului Canal3, iar transmisia semifinalelor și finalelor – postului Prime.¹⁹

O altă apariție mediatică a anului 2012 este noul post de televiziune Acasă în Moldova, care a și venit cu un produs nou autohton realizat de Natalia Cheptene. Postul nou de televiziune este o filieră

¹² <http://unimedia.info/stiri/video-lansare-acasatv-in-moldova-natalia-cheptene--fata-televiziunii-54829.html>

¹³ <http://www.anrceti.md/news30112012>

¹⁴ http://www.ipp.md/public/files/Barometru/Rezumat_de_presa_BOP_20_11_2012.pdf

¹⁵ Ibidem

¹⁶ http://www.ijc.md/Publicatii/sondaj/Raport_TV_MediaMas_1203.pdf

¹⁷ Ibidem

¹⁸ <http://unimedia.info/stiri/permalink-50989.html>

¹⁹ <http://unimedia.info/stiri/permalink-53401.html>

a postului Acasă TV România care transmite pe aceeași frecvență ca și Acasă TV România, câteva ore pe zi, și face parte din familia Media Pro²⁰. De asemenea, aceștia s-au lansat și online.

Studioul Centru (din Chișinău) al Asociației radiodifuzorilor regionali "Meridian", începând cu septembrie 2012, produce zilnic două buletine de știri regionale în limbile română și rusă din subiectele televizate trimise Studioului de către televiziunile regionale, membre ale asociației. Buletinele sunt plasate pe site-ul canalregional.md și, în aceeași zi, difuzate (prin eter) de către membrii asociației.

Radio Zum Chișinău, care de asemenea a fost lansat în 2012, se difuzează pe frecvența 93.3 FM. Acesta este un post de radio care are misiunea de a se adapta dorințelor și viziunilor consumatorilor, așa cum spun ei și pe paginile lor de pe Facebook.

Postul cu transmisiune prin satelit Publika TV, prin intermediul cesionarilor, s-a înzestrat cu frecvențe terestre în mai multe raioane, dintre care Strășeni, Ocnița, Florești, Briceni, Cantemir, precum și în altele²¹.

Dintre publicațiile periodice noi înregistrate la Ministerul Justiției, 10 la număr („Basarabia Literară", "Gazeta Basarabiei", "ORA MOLDOVEI" ș.a.), 2 sunt publicații periodice locale: "Adevărul de Ștefan - Vodă", "Curierul de Căușeni". De asemenea, putem menționa Agenția Independentă de Presă "IDC PRESS", care a fost înregistrată cu scopul difuzării unor știri imparțiale, echidistante, respectând Codul Deontologic al Jurnalistului. Director al agenției, conform registrului, este Vasile Grozavu, al cărui nume figurează și în cadrul unei alte publicații periodice, „Favorit De la inimă la suflet", ca redactor-șef, publicație înregistrată cu o lună mai devreme.

Cât privește presa online, conform datelor oferite de AdWeb, site-urile protv.md și unimedia.md sunt cele mai vizitate portaluri de știri din R. Moldova.²²

Dar 2012 nu a fost doar un an al aparițiilor media, ci și al dispariției acestora. Astfel, în 2012, CCA i-a retras licența de emisie postului de televiziune NIT, afiliat comuniștilor. Acesta a atacat în judecată decizia CCA. În prezent, televiziunea NIT activează doar online, pe platforma www.nit.md²³. De asemenea, în acest an a fost sistată emisia postului public de televiziune Moldova Internațional. Decizia a fost luată de către Consiliul de Observatori în octombrie 2012, ca urmare a demersului înaintat de către președintele „Teleradio-Moldova", Constantin Marin, care și-a motivat solicitarea prin faptul că în acest mod va fi posibilă economisirea bugetului anual al Companiei.²⁴

²⁰ <http://perfecte.md/article/howto/natalia-cheptene-asa-cum-nu-ai-mai-vazut-o-pana-acum-ce-surpriza-ti-a-pregatit-vedeta-video.html>

²¹ D E C I Z I E cu privire la cesiunea licențelor de emisie nr. 111 din 19.07.2012, Monitorul Oficial, nr.181-184/1088 din 31.08.2012.

²² <http://unimedia.info/stiri/permalink-46506.html>

²³ Mai multe detalii despre cazul NIT vezi în capitolele următoare.

²⁴ http://www.noi.md/md/news_id/15783

II. Audiovizualul public

- **Consiliul Coordonator al Audiovizualului**

În anul 2012, a venit rândul altor trei membri ai CCA să părăsească instituția, după ce mandatele lor au expirat. Astfel, Gheorghe Gorincioi, Corneliu Mihalache și Ludmila Vasilache au fost înlocuiți cu trei membri noi care au fost numiți de Parlament pentru un mandat de șase ani.

La 9 octombrie 2012, Comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media a anunțat concurs pentru cele trei funcții vacante, iar la 7 noiembrie 2012 a ales cele trei candidaturi care urmau a fi confirmate în funcție de către Parlament. Pentru cele trei posturi au candidat 12 persoane. Și de data aceasta în presă s-au vehiculat scenarii de partajare a noilor membri între partidele de guvernământ. La 15 noiembrie, Parlamentul i-a investit în funcție pe noii membri cu voturile deputaților AIE, în timp ce deputații comuniști s-au abținut de la vot, pe motiv că aceștia ar fi angajați politic. Iurie Colesnic, care a fost recomandat de către Uniunea Scriitorilor, Olga Barbălată, lector la Universitatea de Stat din Moldova, și Cristina Mățu, fostă șefă a Secției relații cu publicul și mass-media de la Departamentul Instituțiilor Penitenciare, sunt cei care au preluat mandatele în cadrul CCA.

În acest context, trebuie menționat faptul că Gheorghe Gorincioi, care a fost și președinte al CCA mai bine de patru ani și care a demisionat din această funcție în luna martie 2011, după ce a atins vârsta de pensionare, a rămas în fotoliul de membru al CCA până la data investirii celor trei noi membri. În pofida prevederii art. 43 al Codului audiovizualului, el a continuat să-și exercite mandatul de membru timp de cincisprezece luni după ce Parlamentul a declarat vacantă funcția lui la 8 iulie 2011. Motivul invocat de parlamentari a fost prioritatea alegerii Președintelui Republicii Moldova²⁵.

Un alt eveniment care a pătat imaginea CCA în 2011, menținându-și efectele și în anul 2012, este implicarea fostului președinte al CCA, Gheorghe Gorincioi, și a unui alt angajat al CCA într-un scandal de corupție. Cei doi au fost cercetați penal pentru luare de mită. Dacă Terentie Cherdivară, fost șef al direcției administrative a CCA, a fost condamnat pentru trafic de influență, potrivit Centrului de Investigații Jurnalistice²⁶, urmărirea penală împotriva lui Gorincioi a fost suspendată în august 2012 pe motiv că acesta s-a îmbolnăvit de o boală gravă. De altfel, din decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din data 16 octombrie 2012²⁷, prin care cauza lui Cherdivară a fost trimisă la rejudecare la Curtea de Apel, aflăm că atât urmărirea penală, cât și cercetarea judecătorească, au constatat faptul că „acțiunile de extorcare a banilor [...] au fost efectuate la inițiativa lui Gorincioi Gh., ceea ce s-a confirmat prin declarațiile martorului [...], declarațiile inculpatului și interceptările telefonice între ei”. Mai mult decât atât, potrivit hotărârii judecătorești citate, procurorul a susținut că inculpatul a declarat că [...] era nevoit să execute indicațiile șefului Gorincioi Gh.

La 5 aprilie 2012, CCA a adoptat decizia nr. 42 prin care a retras licența de emisie eliberată Î.M. „Noile Idei Televizate” SRL pentru postul de televiziune „NIT” pentru derogări repetate de la prevederile Codului audiovizualului. Este de menționat că, în baza actualului sistem de sancționare

²⁵ http://www.publika.md/deputatii-inca-nu-au-gasit-un-inlocuitor-pentru-gheorghe-gorincioi-la-cca--de-vina-a-fost-criza-politica-din-tara_1072901.html

²⁶ <http://anticoruptie.md/dosare-de-coruptie/gheorghe-gorincioi-nu-mai-este-cercetat-penal-pentru-corupere-pasiva-din-cauza-ca-s-a-imbolnavit-de-o-boala-grava/>

²⁷ <http://www.csj.md/admin/public/uploads/Dosarul%20nr.%201%20ra%20745%2012%20Cherdivara%20T.%20art.%20324%20CP.doc.pdf>

graduală a radiodifuzorilor prevăzut de articolul 38 al Codului audiovizualului, CCA a epuizat toate sancțiunile pentru încălcările admise de NIT, ultima fiind sancțiunea de suspendare pentru o perioadă de 5 zile a licenței de emisie, adoptată la 24.06.2011, justetea căreia a fost confirmată de Curtea Supremă de Justiție prin decizia din 5 decembrie 2012²⁸. Decizia de retragere a licenței de emisie deținută de NIT s-a lăsat întârziată câțiva ani în care organizațiile neguvernamentale de media au semnalat în nenumărate rânduri, în baza a nenumărate rapoarte de monitorizare²⁹, că NIT încălca vehement principiul reflectării corecte, obiective și pluraliste. În raportul de monitorizare care a servit drept temei pentru retragerea licenței de emisie, CCA a constatat că NIT „reflectă în exclusivitate punctul de vedere al unui singur partid – PCR, făcând partizanat politic deschis în favoarea acestuia, că, din volumul total al subiecților politici reflectați în cadrul principalului buletin informativ „Curier” din perioada monitorizată (03.02–09.02.2012), AIE a avut o pondere de 46 % de reflectare în știri doar în context negativ, iar PCR – 20 % doar în context neutru și pozitiv”³⁰.

La scurt timp după retragerea licenței, NIT a atacat în instanță decizia CCA din 5 aprilie. În acest moment, cazul e pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

Au existat numeroase reacții la decizia de a retrage licența NIT. Unele reacții, așa cum este, de exemplu, declarația organizațiilor nonguvernamentale de media, nu au criticat CCA pentru această decizie, ci au solicitat autorității „să utilizeze aceleași standarde de apreciere și să-i trateze egal pe toți radiodifuzorii, sancționându-i conform legii pe acei dintre ei care nu asigură pluralismul de opinie în știri”³¹. Uniunea Jurnaliștilor din Moldova a apreciat retragerea ca pe o decizie corectă acuzând NIT „de propagandă și promovare a urii și xenofobiei”³². Pe când alte reacții ale unor persoane publice din R. Moldova au condamnat CCA pentru modul în care, „peste noapte”, a adoptat această decizie, suspectând că s-a conformat din nou unui ordin politic.³³

Au existat reacții și din partea unor instituții internaționale. Misiunea Națiunilor Unite în Moldova a fost prima care a reacționat la retragerea licenței NIT, declarând că este îngrijorată de această decizie și chemând autoritățile să restabilească neîntârziat licența postului TV.³⁴ Și Consiliul Europei și-a manifestat în tonalitate similară îngrijorarea în această privință.³⁵

În anul 2012, CCA a eliberat cinci licențe de emisie pentru următoarele posturi de radio: Bugeac, Radio Moldova Tineret, Nova Radio, Datina FM, VV Radio; și opt licențe de emisie pentru TV: TV Bizim Dalgamiz, TV Călărași, Gold TV, OTV, Gurinel TV, RTR Moldova (eter), RTR Moldova (satelit) și REN Moldova. În privința concursului pentru utilizarea frecvențelor radio organizat de CCA la 4 mai 2012, APEL a efectuat o analiză a calității acestuia, constatând în studiul de caz respectiv că CCA a desfășurat concursul „fără să elaboreze expres cerințele față de serviciile de programe pentru frecvențele radio și canalele TV anunțate la concurs, fără să elaboreze criterii de departajare clare, exacte, măsurabile, și fără să-și motiveze decizia cu argumente convingătoare și explicații ce ar îndreptăți rezultatele votării.”³⁶ IPNA Compania „Teleradio-Moldova” a participat la concursul din 4 mai 2012 pentru a obține frecvența pentru Radio Moldova Tineret, însă a fost

²⁸ <http://www.csj.md/admin/public/uploads/Dosarul%203r-2272-12%20NIT%20vs%20CCA.pdf>

²⁹ A se vedea Rapoartele anuale privind libertatea presei publicate de CJJ în anii precedenți.

³⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342710>

³¹ http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=691

³² <http://www.jurnal.md/ro/news/uniunea-jurnali-tilor-retragerea-licen-ei-nit-este-corecta-218492/>

³³ <http://www.europalibera.org/content/article/24543691.html>, <http://npopescu.yam.md/2012/04/05/nit/#more-2848>

³⁴ <http://www.jurnal.md/ro/news/onu-cere-autorita-ilor-rm-sa-intoarca-urgent-licen-a-nit-218420/>

³⁵ http://adevarul.ro/moldova/actualitate/consilul-europei-ingrijorat-retragerea-licentei-nit-1_50ae80fc7c42d5a6639d5be9/index.html

³⁶ http://www.apel.md/public/upload/md_Studiu_de_caz_CCA_2012.pdf

descalificată în favoarea unui post de radio privat. Ulterior, administrația „Teleradio-Moldova” a adresat CCA o scrisoare de protest în care i-a solicitat „să favorizeze și să aloce frecvențe de emisie pentru Radio Moldova Tineret, potrivit Strategiei de acoperire a teritoriului național cu servicii de program audiovizual (2011–2015), fapt ce ar permite continuarea reformelor structural-instituționale și realizarea integrală a Caietului de sarcini IPNA Compania „Teleradio-Moldova” pentru 2012”³⁷.

Nu putem să nu observăm o oarecare profesionalizare a CCA în ceea ce privește relația cu societatea civilă, transparența activității, dar și transparența decizională, calitatea monitorizărilor etc. Puține sunt exemplele pentru fiecare din aceste „domenii” îmbunătățite, dar acestea merită menționate pentru a încuraja autoritatea de reglementare să facă pași mai mari. Desigur, nu toate eforturile CCA au fost primite cu entuziasm de subiecții vizați, ba chiar uneori CCA a dat dovadă de exces de zel. Or, modificarea art. 38 alin.(8) al Codului audiovizualului, adoptată de Parlament la 13 aprilie 2012, a fost declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Potrivit modificării în cauză, deciziile de sancționare adoptate de CCA intră în vigoare la data adoptării și devin executorii din momentul aducerii la cunoștința radiodifuzorului, or, Curtea Constituțională a constatat neconstituțională această prevedere în ceea ce privește sancțiunile de suspendare și retragere a licenței de emisie³⁸.

Tot în contextul observațiilor de mai sus trebuie menționată și inițiativa realizării monitorizării programelor editate de radiodifuzori sub aspectul respectării corectitudinii limbii române, în parteneriat cu Academia de Științe a Moldovei. Aici merită a fi deschisă o paranteză pentru a consemna excesul de zel al CCA atunci când a considerat necesară legiferarea obligației radiodifuzorilor „de a respecta normele ortografice, ortoepice, morfologice și sintactice ale limbii de stat”³⁹, aceasta fiind mai mult o îndatorire cetățenească, decât o obligație statutară/legală, nerespectarea căreia CCA nu are competența să o sancționeze.

Trebuie relevat și că autoritatea de reglementare a redus puțin din rigiditatea și opacitatea caracteristice, prin faptul că a reușit, prin intermediul președintelui, să transmită reacții publice în privința unor subiecte discutate în societate și care impuneau o luare de poziție publică.⁴⁰

- **IPNA Compania „Teleradio-Moldova”**

Anul 2012 a fost un an tumultuos pentru Compania „Teleradio-Moldova”, afirmație care vizează în special „frământările” managementului.

După ce în decembrie 2011 directoarea Moldova 1, Angela Sîrbu, a renunțat la prima tentativă de demisie, în cele din urmă, pasul a fost făcut definitiv în martie 2012. Sîrbu a declarat într-un interviu pentru „Jurnal de Chișinău” că motivul plecării sale este faptul că nu a avut susținere din partea conducerii companiei la reformarea postului public de televiziune, precizând că „leadership-ul”, în loc să încurajeze reforma, măcar cu o vorbă bună, a fost preocupat mai ales de confortul celor care se opuneau reformei, de dragul funcțiilor comode”⁴¹.

³⁷ <http://www.trm.md/ro/comunicate/compania-teleradio-moldova-isi-exprima-dezacordul-fata-de-decizia-cca/>

³⁸ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346093>

³⁹ Alin.(10) al art.11 al Codului audiovizualului, introdus prin LP165 din 11.07.12, MO190-192/14.09.12 art. 640.

⁴⁰ De exemplu, reacția președintelui CCA, care a criticat legătura pe care deputatul Sîrbu a făcut-o între decizia Curții Constituționale privind neconstituționalitatea art. 38 (alin.8, în ceea ce privește suspendarea și retragerea licenței de emisie) și cazul retragerii licenței postului de televiziune NIT; conferința de presă organizată de CCA în privința calității limbii române în programele radiodifuzorilor; comunicatul de presă al CCA pe marginea legalității și corectitudinii deciziei de retragere a licenței de emisie pentru postul TV NIT etc.

⁴¹ <http://ziar.jurnal.md/2012/03/23/angela-sirbu-%E2%80%99Etrebuie-sa-candidez-in-2010-la-functia-de-presedinta-a-trm%E2%80%9D/>

Ca urmare a demisiei Angelei Sîrbu, președintele IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, Constantin Marin, a fost audiat în Parlament. Potrivit portalului de știri Unimedia, „Constantin Marin, a fost chemat în Parlament, ca urmare a solicitării deputatului neafiliat, Mihai Godea, care s-a arătat nemulțumit de activitatea TRM. Acesta a declarat că demisia repetată a directorului Moldova 1, Angela Sîrbu, confirmă încă o dată că în activitatea instituției există probleme grave.”⁴² În timpul audierilor, Constantin Marin a negat acuzațiile deputatului Godea, precum că demisia Angelei Sîrbu „vine ca urmare a unui blocaj de reforme la TRM”⁴³. De asemenea, Constantin Marin a menționat că „reformele nu se fac peste noapte”, adăugând: „Orice plecare din echipă este dureroasă, dar compania se află într-o reformare de doi ani și ceva, e un proces de durată, nu se face peste noapte”⁴⁴.

La nici o lună de la plecarea directoarei Moldova 1 din companie, aceasta a fost urmată de directoarea Departamentului Știri, Liliana Vițu. Fosta directoare a Departamentului Știri a declarat că balanța în favoarea deciziei de a părăsi „Teleradio-Moldova” a fost înclinată de demisia directoarei Moldova 1. „Proiectul meu de profesionalizare și modernizare a Departamentului de Știri, implicit de reformare a postului Moldova 1 s-a încheiat. Asta însă nu înseamnă că nu puteam face și mai multe din ce mi-am propus. Reforma nu se poate face doar cu entuziasm, ci trebuie multă voință și curaj, la nivelul întregii conduceri a instituției”, a declarat Liliana Vițu, motivându-și demisia⁴⁵.

Cele două plecări au destabilizat situația de la Moldova 1. A fost nevoie de mai mult de jumătate de an ca CO să reușească să aleagă un nou director al televiziunii. De altfel, și concursul pentru alegerea acestuia a fost destul de anevoios. La 16 martie 2012, CO a anunțat primul concurs pentru alegerea directorului televiziunii, concurs care a eșuat din cauza că niciun concurent nu a reușit să adune majoritatea voturilor. La 29 iunie, CO a anunțat un nou concurs, care a avut același final ca și primul. Un nou concurs pentru ocuparea funcției de director al televiziunii a fost anunțat la 3 decembrie, ședința de concurs având loc la 14 decembrie 2012. În cele din urmă, CO, cu cinci voturi pro, a reușit să-l numească în funcția de director al Moldova 1 pe Mircea Surdu. Mircea Surdu a deținut din 2004 funcția de redactor coordonator și prezentator la Moldova 1, fiind angajat al Companiei „Teleradio-Moldova” din anul 1985.

Cele trei tentative de alegere a directorului televiziunii au dat în vileag mai multe probleme cu care se confruntă CO. În primul rând, începând cu octombrie 2010, CO a activat având în componență șase membri, nu nouă, așa cum prevede Codul audiovizualului. Atunci CCA a propus Comisiei parlamentare pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media două candidaturi pentru funcția vacantă. Cele două propuneri au fost Alexandru Grosu, fost director la Moldova 1, și Doina Deleu, economistă. În aprilie 2011, după expirarea mandatului unui alt membru al CO, CCA a propus Comisiei parlamentare de profil alte două nume — jurnaliștii Alexandru Popovici și Petru Grozavu. Într-un final, în iulie 2011, CCA i-a propus pe Valeriu Țurcanu și Larisa Călugăru, pentru suplینirea celei de-a treia funcții vacante de membru al CO.⁴⁶

⁴²<http://unimedia.info/stiri/deputatii--nemulsumiti-de-activitatea-trm-o-televiziune-proviciala-45202.html>

⁴³ Ibidem

⁴⁴ Ibidem

⁴⁵ <http://unimedia.info/stiri/ultima-ora-Sefa-departamentului-stiri-de-la-moldova1--liliana-vitu--si-a-depus-demisia-45811.html>

⁴⁶ <http://www.zdg.md/politic/de-ce-deputatii-lasa-moldova-1-fara-director>

Pe 19 octombrie 2012, Parlamentul a confirmat, cu voturile deputaților din AIE, în cele trei funcții vacante de membru CO pe Larisa Călugăru, Doina Deleu și Petru Grozavu. Potrivit fostului președinte al CO, Eugeniu Rîbca, „CO a activat fără probleme în componență de șase membri, funcțiile vacante neavând un rol prea important. Dar la începutul lunii mai 2012, când desfășurarea concursului pentru ocuparea postului de director al TRM a eșuat, s-a simțit necesitatea suplinirii acestor funcții”⁴⁷.

Tărăgănarea timp de doi ani a numirii celor trei membri lipsă la CO, ca în final aceștia să fie aleși de comisia parlamentară de profil și confirmați de Parlament într-un timp scurt după desfășurarea concursului (în cadrul comisiei parlamentare de profil), sugerează, potrivit experților media, că alegerea și numirea noilor membri a fost amânată intenționat. Ca și în cazul întârzierii alegerii noilor membri ai CCA, reprezentanții comisiei parlamentare de profil au dat vina pe nealegerea președintelui țării și a alegerilor parlamentare anticipate⁴⁸. Pe de altă parte, deputații comuniști au susținut că la mijloc a fost un joc politic și că AIE nu a putut ajunge la un numitor comun în privința candidaților⁴⁹. În același timp, Iurie Bolboceanu, secretarul comisiei parlamentare de profil, a opinat că politicul se implică în activitatea CO⁵⁰. De altfel, după alegerea directorului televiziunii publice, la 14 decembrie, Eugeniu Rîbca și-a dat demisia din funcția de președinte al CO. Într-un interviu oferit Europei Libere, Eugeniu Rîbca a explicat motivul demisiei sale. Atitudinea fostului președinte al CO, care nu a putut fi de acord cu numirea lui Mircea Surdu la Moldova 1, deși, în principiu, este vorba despre un exercițiu democratic de alegere prin votul majorității, vădește neînțelegerile care există în cadrul CO și detaliile „nedemocratice” cunoscute doar în interiorul CO.

În ceea ce privește reformele începute în 2011 la Compania „Teleradio-Moldova”, acestea au continuat în 2012 cu pași mărunți. Constantin Marin, președintele Companiei, declara pentru ziarul „Adevărul” că schimbările s-au împotmolit din cauza „că unii angajați acceptă dureros schimbarea și sunt nemulțumiți de modul de salarizare”. „La radio, transformarea s-a produs în proporție de 90%. A fost ușor pentru că și angajații își doreau asta. Reforma cere și sacrificii, trebuie să facem și lucruri care nu ne plac”, a declarat Marin. De asemenea, președintele TRM a mai spus că, în trei ani, au fost disponibilizați doar 52 de angajați, în prezent Compania având 881 de salariați, în timp ce reforma prevede un număr maxim de 750.⁵¹

În 2011, CO a adoptat un Plan de restructurare radicală a TRM, care presupune schimbări profunde, curajoase și semnificative: edificiu nou-construit, cu spații de producție dotate cu tehnologii moderne, management integrat, criterii clar definite de calitate a serviciilor publice, servicii externalizate, surse noi de finanțare, cum ar fi taxa de abonament, și venituri considerabile din publicitate. De menționat că APEL a urmărit promovarea reformelor în cadrul TRM în anul 2012 și, cel puțin în ceea ce privește publicitatea, obiectiv cel mai ușor de atins din cele enumerate mai sus, APEL a constatat că TRM „valorifică insuficient timpul legal permis pentru difuzarea publicității, ceea ce nu poate contribui semnificativ la diversificarea surselor de finanțare și, implicit, la fortificarea independenței TRM”.⁵²

⁴⁷ <http://politik.md/?view=articlefull&viewarticle=13745>

⁴⁸ <http://www.zdg.md/politic/de-ce-deputatii-lasa-moldova-1-fara-director>

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ Ibidem

⁵¹ http://adevarul.ro/moldova/actualitate/reforma-teleradio-moldova-scart-nemultumiri-1_50aed23e7c42d5a663a0ee88/index.html

⁵² http://www.apel.md/public/upload/md_Raport_Publ_IPNA_Final_2012.pdf

Pentru anul 2013, TRM își propune să realizeze în volum deplin reforma instituțională a companiei, să aplice managementul performant în implementarea noii organigrame și a noilor sarcini din fișele de post, să diversifice sursele și modalitățile de finanțare, inclusiv prin asigurarea bugetului cu resurse proprii în proporție de cel puțin 15 la sută etc. De menționat că ultimul obiectiv a figurat și în caietul de sarcini pe anul 2012, alături de obiectivul promovării ideii de taxă de abonament, care lipsește în caietul de sarcini pe anul curent. Bugetul TRM pe anul 2013 este estimat la 117 milioane lei, cu aproape 40 de milioane mai puțin față de anul precedent.

- **IPRA Compania „Teleradio-Găgăuzia”**

În toamna anului 2012, în Adunarea Populară a UTA-Gagauz Yeri a fost înregistrat un proiect de modificare a Legii cu privire la radio și televiziune. Printre alte modificări incluse în proiectul de lege, care în mare parte au intenția de a atribui Adunării Populare funcția de control a mass-media din regiune, se găsesc mai multe amendamente care vizează Consiliul de Observatori al radiodifuzorului public IPRA Compania „Teleradio-Găgăuzia”. Astfel, conform proiectului de lege, membrii CO al TRG vor fi numiți și destituiți de Adunarea Populară cu majoritate de voturi; regulamentul de organizare și funcționare a CO este aprobat de Adunarea Populară; CO destituie președintele TRG în cazul în care acesta a încălcat legislația, ceea ce a dus la prejudicierea bugetului Găgăuziei; Adunarea Populară aprobă salariile angajaților TRG; președintele TRG este ales pe un termen de patru ani și poartă „răspundere personală” în fața CO; președintele TRG va fi salarizat lunar cu suma de 4500 lei, iar directorii radio și tv cu câte 4000 de lei, și aceasta reprezintă singura formă de remunerare pentru funcțiile lor etc.⁵³

Potrivit lui Vitali Gaidarji, directorul televiziunii publice regionale, „proiectul de lege presupune un control total asupra radiodifuzorului public din partea corpului deputaților: de la procedura alegerii membrilor CO până la aprobarea sistemului de remunerare și aplicarea sancțiunilor în conformitate cu legislația găgăuză, și nu moldovenească, deși posturile de televiziune și radio din Găgăuzia funcționează în baza licenței eliberate de CCA”.⁵⁴ În ceea ce privește cvorumul necesar pentru numirea și destituirea membrilor CO TRG prevăzut de proiectul de lege, Gaidarji a declarat tranșant că aceasta înseamnă „preluarea pașnică a puterii” - „mai puține voturi, mai puține argumente, nu e nevoie să-i convingi pe colegi, pot hotărî problema fără zgomot „între ei”⁵⁵.

Proiectul nu a fost supus dezbaterilor publice și nici expertizei specialiștilor naționali și internaționali. Or, se pare că înșiși autorii proiectului de lege nu au consultat recentul document care vizează direct TRG și care a fost elaborat în mai 2012 de către expertul internațional Boris Bergant în cadrul unui program comun al Consiliului Europei și Uniunii Europene. „Direcțiile strategice de dezvoltare a radiodifuzorului public „Teleradio-Găgăuzia” (2012-2016)⁵⁶ este documentul care vorbește despre necesitatea unui cadru juridic stabil și previzibil. „Primul scop ar fi identificarea soluțiilor și modificărilor în cazul în care formularea și interpretarea cadrului juridic al UTA-Gagauz Yeri este diferită de actele normative analoge ale Republicii Moldova și de obligațiile legale care

⁵³ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=6125>

⁵⁴ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=6153>

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ http://coe.md/images/stories/Articles/JP_Regional/Media/strategy_teleradio_gagauzia_en.pdf

rezultă din cadrul legal internațional/european”, menționează Strategia citată. Or, propunerile legislative referitoare la CO al TRG contrazic atât Codul audiovizualului al Republicii Moldova, standardele europene, cât și documentul elaborat de Bergant. Potrivit Strategiei, „sistemul de alegere a membrilor CO trebuie să fie îmbunătățit cu scopul de a exclude instaurarea controlului politic. [...] Rolul CO trebuie definit mai bine. Acesta trebuie să asigure, asemenea organelor de conducere din restul Europei, o legătură între cetățeni și grupurile de interes ale radiodifuzorului public...”.

„Direcțiile strategice de dezvoltare a radiodifuzorului public „Teleradio-Găgăuzia” 2012-2016” propun un model mai bun de finanțare a radiodifuzorului public regional. În scopul asigurării independenței financiare a TRG, legea trebuie să prevadă volumul exact al subvenției de stat a companiei și anume 1,5 % din bugetul total al UTA Gagauz-Yeri. Propunerea expertului nu a fost însă inclusă în propunerile legislative de modificare a Legii cu privire la radio și televiziune.

III. Libertatea de exprimare și defăimarea în anul 2012

- **Evoluții legislative**

În anul 2012, Codul audiovizualului a fost amendat prin trei legi organice, nr. 84 din 13.03.2012, nr. 111 din 17.05.2012 și nr. 165 din 11.07.2012. Astfel, conform noilor reglementări:

- decizia Consiliului Coordonator al Audiovizualului cu privire la aplicarea oricărei sancțiuni va fi motivată, devenind executorie de la data adoptării și aducerii la cunoștința radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii vizați prin scrisoare recomandată cu publicarea ulterioară în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe pagina web a organului emitent;
- au fost introduse noțiunile de „programe autohtone” și „plasare de produse”;
- au fost modificate prevederile care vizează timpii de emisie destinați publicității și modalitatea plasării publicității și teleshopping-ului;
- a fost interzisă plasarea de produse care se referă la băuturile alcoolice, produsele de tutun, produsele și tratamentele medicale, la activitatea cazinourilor, jocurile electronice și la câștigurile bănești;
- pot fi sponsorizate doar producțiile autohtone, iar emisiunile politice și programele de știri nu pot fi sponsorizate.

La 27 decembrie 2012, Parlamentul a extins prin adoptarea unui proiect de lege perioada pentru pana când distribuitorii de servicii trebuie sa acopere publicitatea si teleshopingul, astfel incat art. 19 alin. 3 al CA este redactat în felul următor: „Începând cu 01 iulie 2013, distribuitorii de servicii acoperă publicitatea și teleshoppingul din serviciile de programe străine transmise”.

La 27 decembrie 2012, parlamentarii Republicii Moldova au votat un proiect de hotărâre privind statutul, structura organizatorică și efectivul-limită al Consiliului Coordonator al Audiovizualului, potrivit căruia CCA va fi reformat și va mai avea 22 de funcționari noi. După reorganizare, CCA va avea 64 de salariați, inclusiv 11 persoane responsabile de deservirea tehnică a sediului CCA. Pe lângă președintele CCA, va activa un vicepreședinte, iar Consiliul va avea șapte direcții și șapte servicii.

La 28 decembrie 2012, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a adoptat o decizie prin care radiodifuzorii din Republica Moldova vor trebui, până la 1 aprilie 2013, să asigure o pondere a produsului autohton nu mai mică de 30 %. De asemenea, radiodifuzorii care au mai puțin de 30 % de producție în limba de stat vor fi obligați să prezinte Consiliului Coordonator al Audiovizualului, până la 1 martie 2013, concepția generală modificată.

Deși au trecut mai bine de doi ani de la adoptarea Legii nr. 64 cu privire la libertatea de exprimare, conform unui studiu realizat de către Centrul pentru Jurnalism Independent privind impactul Legii cu privire la libertatea de exprimare pentru perioada octombrie 2010 – iulie 2012⁵⁷, aceasta ar fi avut pe parcursul primelor doi ani de aplicare un impact redus, din cauza lipsei de informare despre existența sa în rândurile judecătorilor și ale justițiabililor. În același timp, cauzele în care părțile și instanța au cunoscut prevederile noii Legi au schimbat substanțial soluțiile judiciare, deoarece numeroase cauze au fost restituite sau scoase de pe rol din motivul nerespectării procedurii

⁵⁷ http://www.ijc.md/Publicatii/studii_mlu/Impactul%20legii%20cu%20privire%20la%20libertatea%20de%20exprimare.pdf

prealabile sau al neachitării taxei de stat. În privința soluțiilor pe fond, autorii studiului au observat că Legea nr. 64 nu a schimbat substanțial practica judiciară, deoarece instanțele au dispus soluții judiciare în temeiul prevederilor Art. 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, care se regăsesc în mare parte în textul noii legi. Chiar și așa, multe prevederi noi ale Legii nr. 64 ce țin de imunitatea în cauzele de defăimare, exonerarea de răspundere, sarcina probațiunii și efectul dezmințirii ar putea schimba practica judiciară, din momentul în care aceste prevederi vor deveni cunoscute și aplicate la examinarea cauzelor. Pentru a asigura un impact mai bun al acestei legi, Plenul Curții Supreme de Justiție, în toamna anului 2012 a elaborat un proiect de hotărâre despre aplicarea Legii cu privire la libertatea de exprimare. După adoptarea acestei hotărâri explicative, va fi amplificat impactul Legii nr. 64 prin informarea despre existența acestor prevederi și prin explicarea acestora nu doar corpului de judecători sau avocaților, dar și publicului larg.

În iulie 2012, prin Legea nr. 192, din 12.07.2012 pentru completarea unor acte legislative, Parlamentul Republicii Moldova a modificat Articolul 3 al Legii cu privire la libertatea de exprimare după cum urmează: „se completează cu alineatul (41) cu următorul cuprins: „(41) În condițiile alin. (3) se interzice propagarea și/sau utilizarea în scopuri politice a simbolurilor regimului comunist totalitar (secera și ciocanul și orice suport cu aceste simboluri), precum și promovarea ideologiilor totalitare, acțiuni care se sancționează în conformitate cu legislația în vigoare”. Această modificare a intrat în vigoare la 1 octombrie 2012.

Legea cu privire la libertatea de exprimare interzice cenzura în mass-media publică, iar împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-media atrage răspundere penală. Deși, proiectul Legii cu privire la libertatea de exprimare a fost însoțit de un proiect de completare a Codului penal, totuși ultimul a fost înaintat într-o inițiativă legislativă separată, care încă nu a fost aprobată definitiv de Parlament. La 29 noiembrie 2012, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat un proiect de lege privind modificarea Codului penal al RM, prin care împiedicarea activității mass-media și cazurile de cenzură în mass-media publică sunt calificate drept infracțiuni penale. Potrivit proiectului de lege, împiedicarea ilegală intenționată a activității mass-media sau intimidarea persoanei pentru critică se pedepsește cu amendă în mărime de la 150 la 500 de unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la doi ani. Totodată, aceleași acțiuni săvârșite prin folosirea situației de serviciu se pedepsesc cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la un an la patru ani. Proiectul de lege prevede și sancționarea celor care au aplicat violența asupra jurnaliștilor sau au sustras sau deteriorat materialele, sau echipamentul jurnalistului. Aceste acțiuni se vor pedepsi cu o amendă de până la 2000 de unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la doi la cinci ani. Inițiativa legislativă prevede și sancționarea cenzurării materialelor jurnalistice. Astfel, denaturarea nejustificată a materialului jurnalistice sau interdicția nejustificată de a răspândi anumite informații, impusă de către conducerea mass-media publică, se pedepsește cu amendă de la 300 la 500 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la doi la cinci ani.

Indicația cu privire la activitatea editorială dată mass-media sau angajaților mass-media sau orice formă de împiedicare a tirajării sau răspândirii informației, care vine din partea funcționarului public sau persoanei ce exercită funcție de demnitate publică, se va pedepsi cu amendă de la 300 la 1000 de

unități convenționale cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la doi la patru ani.

Totodată, parlamentarii au aprobat un alt proiect de lege, în prima lectură, care prevede pedepsirea factorilor de decizie ai instituțiilor media publice pentru imixtiune nejustificată în activitatea angajaților lor cu amenzi cuprinse între 4000 și 8000 de lei și privarea de dreptul de a ocupa o anumită funcție timp de trei ani. Proiectul prevede sancțiuni penale și pentru funcționarii publici care intervin în activitatea mass-media. De asemenea, acesta prevede pedepsirea funcționarilor cu amendă de la 6000 la 12 mii de lei, cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la cinci ani.

Potrivit unui alt proiect de lege, înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de deputatul neafiliat Mihai Godea și aprobat de Guvern, pentru cenzura în presă patronii instituțiilor media riscă amenzi de la 4000 la 8000 de lei și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții pe o perioadă de trei ani.

Totodată, împiedicarea ilegală a activității instituțiilor mass-media sau a angajaților acestora, săvârșită prin împiedicarea răspândirii informației sau influențării conținutului acesteia, săvârșită de persoane cu funcții de răspundere, va fi sancționată cu o amendă de la 6000 la 12 000 lei și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții pentru o perioadă de trei ani.⁵⁸

În august 2012, Ministerul Economiei a supus dezbaterilor publice, prin plasarea pe pagina web a Ministerului Economiei www.mec.gov.md și pe modulul www.particip.gov.md, proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru completarea Legii nr. 121-XVI din 04 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, elaborat în corespundere cu prevederile art.17 al Legii nr.221 din 17.09.2010 privind deetatizarea publicațiilor periodice publice, care, conform proiectului, are drept scop elaborarea Listei publicațiilor periodice publice prevăzute la art.1 lit.c) al Legii privind deetatizarea publicațiilor periodice publice.⁵⁹ Conform acestui proiect, se propune includerea în anexa la Legea nr. 121-XVI - „Lista bunurilor nepasibile de privatizare”, a unui nou compartiment: „Lista publicațiilor periodice publice”, care este întocmită în baza propunerilor organelor administrației publice centrale și locale care au în administrarea lor publicații periodice publice. În lista propusă de Ministerul Economiei au fost incluse publicațiile de specialitate editate de diferite autorități publice centrale, dar și publicațiile editate din bani publici de consiliile raionale și municipale. Într-o scrisoare adresată lui Vlad Filat, prim-ministru al Republicii Moldova, și lui Chiril Lucinschi, președinte al Comisiei culturale, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, Asociația Presei Independente și-a expus părerea despre acest proiect: „În opinia noastră, unele din prevederile acestui proiect de lege contravin Legii privind deetatizarea publicațiilor periodice publice nr. 221 din 17.09.2010, limitează inițiativa privată și creează condiții pentru concurența neloială pe bani publici în domeniul mass-media”.⁶⁰

Un eveniment relevant pentru acest raport este și realizarea în toamna anului 2012 de către Centrul pentru Jurnalism Independent a Studiului „Transparența proprietății mass-media în Republica Moldova”, care constată că legislația moldovenească acoperă superficial și inefficient problema transparenței proprietății mass-media, motiv pentru care publicul nu poate fi informat despre cei care stau în spatele instituțiilor de presă. Avându-se în vedere că lipsa de transparență privitor la

⁵⁸ <http://unimedia.info/stiri/permalink-51840.html>

⁵⁹ <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=428>

⁶⁰ NOTĂ privind proiectul de lege pentru completarea Legii nr. 121-XVI din 04 mai 2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, din 26 septembrie 2012, Asociația Presei Independente.

proprietatea media duce la concentrarea media în mâinile câtorva grupuri de interese, ceea ce pune în pericol pluralismul mass-media, dreptul la informație al consumatorului și libertatea de opinie. Autorii studiului au elaborat amendamente la Codul audiovizualului în vederea completării acestuia cu prevederi clare referitoare la îmbunătățirea transparenței mass-media, printre care:

- completarea Codului audiovizualului cu prevederi care să oblige radiodifuzorii și distribuitorii de servicii să furnizeze Consiliului Coordonator al Audiovizualului, atât la etapa depunerii dosarului de participant la concursul de licențiere, cât și anual, după obținerea licenței de emisie sau a autorizației de retransmisie, informația despre proprietarii lor legali și despre beneficiari;
- după depunerea ofertei de către solicitant, informația din dosarul prezentat de către acesta va fi publicată pe pagina web a CCA, astfel, publicul larg va avea acces la informația privind statutul și contractul de constituire a persoanei juridice-solicitante, informația despre structura proprietății solicitantului;
- introducerea răspunderii contravenționale pentru nerespectarea obligației de asigurare a transparenței radiodifuzorilor etc.

Studiul și amendamentele au fost făcute publice pe 20 noiembrie 2012 la o masă rotundă la care au participat președintele comisiei parlamentare de profil, Chiril Lucinshi, președintele Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA), Marian Pocaznoi, reprezentanți ai Guvernului, ONG-urilor de media și ai organizațiilor internaționale, precum și instituții media.

Centrul pentru Jurnalism Independent urmează să colecteze propunerile legate de amendamentele la Codul audiovizualului, după care le va supune discuțiilor publice.

În decembrie 2012, Adunarea Populară a Gagauz Yeri a adoptat un nou regulament privind modul de acreditare a jurnaliștilor în Adunarea Populară. În opinia reprezentanților acestei instituții, în noul regulament se remarcă o îmbunătățire a interacțiunii dintre mass-media și organul reprezentativ al Găgăuziei. Printre reglementările noi, impuse de noul regulament, putem evidenția următoarele: instituțiile mass-media trebuie să prezinte pe lângă un set de acte și o copie a licenței de difuzare în mass-media electronică (această cerință se aplică și pentru versiunea portalurilor de internet). De asemenea, conform noului regulament, un jurnalist liber profesionist nu poate obține acreditarea, având în vedere că în șirul de acte care îi sunt cerute pentru acreditare este și certificatul de înregistrare a instituției. Or, un jurnalist liber profesionist nu poate prezenta decât o dovadă din partea asociațiilor naționale de jurnaliști, deci nu poate prezenta un certificat de înregistrare.

• **Procese de judecată împotriva presei**

La fel ca în anii trecuți, 2012 pentru unele instituții media a fost unul mai puțin liniștit, acestea fiind date în judecată atât de persoane fizice, cât și de persoane juridice. Pe rolul instanțelor judecătorești există un volum mare de dosare împotriva actorilor media. Totuși informația cu privire la procesele de judecată în care au fost implicați jurnaliști sau instituții mediatice este mai puțin accesibilă, având în vedere că nu toate instanțele au o bază de date online, în unele cazuri însă chiar dacă aceasta există, nu este accesibilă, iar în acele instanțe care reactualizează în mod regulat bazele de date online e dificilă căutarea cauzelor după denumirea sau categoria dosarului.

Printre cele mai importante cauze pornite împotriva instituțiilor media, sunt și cazurile în care CJI oferă reprezentare gratuită în instanță. Astfel, în 2012, CJI a oferit asistență judiciară în trei cazuri

privind defăimarea, toate fiind împotriva „Ziarului de Gardă”, iar împotriva căruia, pe parcursul ultimilor ani, au fost intentate mai multe procese.

Străisteanu Gheorghe contra „Ziarului de Gardă” (ZDG): Reclamantul a înaintat acțiunea împotriva ZDG, cerând 600 000 de lei, prejudiciu moral pentru publicarea informației false și defăimătoare împotriva sa, de asemenea cerând obligarea ZDG să publice o dezmințire cu privire la niște articole publicate la 28 iulie 2005 și 5 iulie 2007, la aceeași rubrică și pagină. Precizând că, prin articolele „Straista unui deputat” și „Un ex-deputat condamnat”, i-au fost lezate drepturile deoarece el este o persoană publică. Reclamantul a invocat prevederile Codului Civil și ale Legii cu privire la Libertatea de exprimare. În cadrul ședinței de la Judecătoria Centru, mun. Chișinău, avocata CJI a solicitat scoaterea cererii de pe rol pe motivul neprezentării reclamantului în ședința de judecată. Instanța a considerat cererea ca fiind întemeiată și a admis-o. Astfel, cererea a fost scoasă de pe rol. Reclamantul are dreptul de a se adresa din nou în instanță, conform cerințelor generale.

Larisa Focșa contra „Ziarului de Gardă”: la 21 iulie 2012, Larisa Focșa, o ex- condamnată pentru mai multe infracțiuni de escrocherie s-a adresat în instanța de judecată împotriva săptămânalului independent ZDG solicitând dezmințirea informației publicate într-un articol de investigație din data de 24.05.2012, precum și recuperarea prejudiciului moral în mărime de 100 000 lei. Articolul publicat viza mai multe persoane care au fost grațiate de către președintele RM. Cauza este pendinte în fața Judecătoriei Centru.

Gheorghita Rodica contra „Ziarului de Gardă: la 21 iulie 2012, Rodica Gheorghita, o ex-condamnata pentru un șir de infracțiuni de escrocherie, care pe moment și-a fondat un ONG destinat asistenței persoanelor cu dizabilități, a acționat ZDG în judecată, solicitând dezmințirea informației publicate într-un articol de investigație care viza grațierea dubioasă a unor persoane, printre care este și reclamanta. Dansa a mai solicitat și repararea prejudiciului moral în mărime de 300 000 lei. În acest moment, cauza este pendinte în fața Judecătoriei Centru.

Din seria proceselor intentate instituțiilor mass-media este și cazul ziarului „Adevărul”. Ziarul „Adevărul” a fost atacat în instanță de către Moldindconbank, care a acuzat redacția de defăimare și lezarea demnității în unul din articolele publicate. După cum relatează Alina Țurcanu în editorialul intitulat „Mister P. atacă Adevărul”, cererea de chemare în judecată a parvenit ca urmare a unei investigații publicate în luna septembrie 2012, în care se dezvăluia faptul că familia președintelui Curții de Apel Chișinău, Ion Pleșca, a fost favorizată de două bănci la obținerea unor credite de milioane. Apartamentul soților Pleșca a fost pus în gaj de câteva ori, iar suma totală a împrumuturilor este de câteva ori mai mare decât valoarea locuinței. Magistratul a negat afirmațiile, susținând că cele expuse sunt doar minciuni, după care, pe adresa redacției au parvenit două cereri prealabile de la Victoriabank și Moldindconbank, cu nemulțumiri precum că ziarul a defăimat băncile și reputația lor a fost lezată. În cereri se solicita prezentarea dezmințirilor, scuze publice și câte 250 000 de lei daune morale și materiale. În aceeași zi, reprezentanții Moldindconbank au acționat publicația în instanță, afirmând că informația din articol „parțial nu corespunde realității și parțial nu este completă”, și au cerut o despăgubire de 200.000 de lei.⁶¹

⁶¹http://adevarul.ro/moldova/actualitate/editorial-mister-p-ataca-adevarul-1_50ae3f877c42d5a6639b0aca/index.html

În 2011, două procese de judecată împotriva presei erau pe ordinea de zi a mai multor instituții media, și anume C.C. și C.I. versus „Ziarul de Gardă” și V.B. versus „Panorama”⁶². În ambele cazuri, și prima, și a doua instanță de judecată le-au dat câștig de cauză reclamantilor. În cazul împotriva „Ziarului de Gardă” Judecătoria Centru a pronunțat hotărârea prin care a admis parțial cerințele reclamantilor și a obligat ziarul să plătească câte 250 de mii de lei cu titlu de prejudiciu moral, iar în urma recursului, Curtea de Apel a admis parțial cererea de apel și a modificat hotărârea Judecătoriei Centru în ceea ce privește prejudiciul moral, micșorând cuantumul până la 10 000 de lei în folosul fiecărui reclamant. În cazul ziarului „Panorama”, Judecătoria Centru a admis parțial acțiunea, cerând ziarului să dezmințască informația publicată, fără a indica textul dezmințirii, și obligând ziarul să plătească suma de 5000 de lei ca prejudiciu moral. Curtea de Apel, ca urmare a recursului, a menținut decizia primei instanțe. Totuși, în 2012, ca urmare a recursurilor în ambele cazuri la Curtea Supremă de Justiție, au fost casate hotărârile instanțelor inferioare, dându-se câștig de cauză publicațiilor „Ziarul de Gardă” și „Panorama”. Astfel, în premieră, Legea cu privire la libertatea de exprimare a fost folosită integral, iar hotărârile în cauză ar trebui să servească ca precedent pentru cazurile de defăimare.

Alte procese judiciare cu implicarea instituțiilor mass-media sunt cazurile postului privat de televiziune NIT și portalului de știri Unimedia.

În aprilie 2012, Consiliul Coordonator al Audiovizualului i-a retras licența de emisie postului de televiziune „NIT”. Decizia de a retrage licența postului de televiziune a fost votată cu o majoritate de voturi ca rezultat al încălcării repetate a mai multor prevederi legale, inclusiv nerespectarea principiului pluralismului de opinie în cadrul buletinelor de știri. Ca urmare a retragerii licenței, NIT a atacat în aceeași zi în judecată decizia CCA. La 6 aprilie, hotărârea privind retragerea licenței a fost publicată în Monitorul Oficial, iar emisia postului TV a fost sistată.

Conform Agenției multimedia de știri OMEGA, la 12 noiembrie, a avut loc „a patra ședință de judecată în cazul NIT vs CCA, care durează de la 2 iulie 2012. Judecătoarea, Domnica Manole, care a transferat de fiecare dată ședința, invoca solicitările reprezentanților Consiliului Coordonator al Audiovizualului sau spunea că are prea multe dosare de examinat, argumentând astfel tergiversarea examinării cazului de rezonanță”. Ședința a fost amânată pentru data de 10 ianuarie 2013.⁶³

Potrivit unui comunicat Unimedia, portalului de știri i-au fost intentate două procese de către conducerea postului TV Publika, care “a solicitat începerea urmăririi penale împotriva fondatorilor portalului nostru de știri, pentru a-i scoate din acționariat, dar și din conducerea afacerii”.⁶⁴ La 1 octombrie 2012, în urma unei noi ședințe de judecată dintre firma administrată de Dumitru Țira (Newsmedia Group SRL) și fondatorii UNIMEDIA, solicitările firmei administrată de Dumitru Țira de a exclude unul dintre asociați din grupul majoritar (UNIMEDIA) au fost respinse. Instanța a admis doar solicitarea în care un act încheiat de fostul administrator să fie anulat.⁶⁵

⁶² http://www.ijc.md/Publicatii/mlu/RAPORT_FOP_2011_rom_final.pdf, pag.18.

⁶³ http://www.nit.md/index_md.php?action=news&id=10268

⁶⁴ <http://unimedia.info/stiri/-15073.html>

⁶⁵ <http://unimedia.info/stiri/video-verdict-in-primul-dosar-impotriva-fondatorilor-unimedia-judecatorul-respinge-solicitarile-firmei-administrata-de-Tira-52782.html>

- **Cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor**

Chiar dacă securitatea jurnaliștilor este în acest an mult mai sigură decât în anii trecuți, organizațiile de media au raportat atacuri asupra presei. În această perioadă, au fost înregistrate câteva cazuri de încălcare a drepturilor jurnaliștilor, dar acestea sunt mult mai puține decât în anii anteriori și nu sunt atât de grave. Cele mai multe cazuri se referă la îngrădirea accesului jurnaliștilor la evenimente de interes public.

- Pe data de 23 martie 2012, a avut loc învestirea în funcția de președinte al Republicii Moldova a lui Nicolae Timofti. Jurnaliștii au fost nevoiți să stea într-un colț din sala Palatului Republicii și nu au avut voie să iasă în hol. Potrivit reprezentanților mass-media, de situație ar fi responsabil Serviciul Protocol de Stat al Ministerului Afacerilor Externe și Integrare Europeană și Serviciul de Protecție și Pază, abilitat să asigure securitatea președintelui, dar și a participanților la eveniment.

- Pe data de 8 aprilie 2012, sediul postului de televiziune Elita TV, care emite în cinci orașe din centrul Republicii Moldova, a fost vandalizat. Toată tehnica ce asigura emisia a fost distrusă, iar o parte din ea a fost scoasă din televiziune. Administrația postului local de televiziune a susținut că actele de vandalism sunt rezultatul refuzului unor propuneri venite din partea câtorva persoane din politică, care doreau să cumpere televiziunea. Mai mult decât atât, postul a avut probleme și după difuzarea mai multor reportaje, fiind amenințat că, dacă va da publicității numele unor persoane vizate într-un dosar, va avea de suferit. Ca urmare a vandalizării sediului postului de televiziune a fost deschis un dosar penal, iar o persoană a fost reținută.

- Pe 1 mai 2012, Confederația Națională a Sindicatelor a permis accesul jurnaliștilor în baza acreditărilor la mitingul dedicat Zilei Internaționale a Solidarității Oamenilor Muncii. Acestea puteau fi obținute la intrare. Măsura a fost interpretată de unele instituții ca o limitare a accesului la evenimentele publice.

- Pe data de 5 mai, Vladimir Vivici, cameraman al Agenției multimedia de știri OMEGA, a fost bătut în stradă de patru bărbați. Ministerul Afacerilor Interne a menționat că cele patru persoane care l-ar fi atacat pe operator au fost identificate.⁶⁶

- În iulie 2012, echipa postului de televiziune Prime a fost agresată în timpul realizării unui reportaj pe teritoriul Fondului Forestier Național din Șoldănești. Jurnaliștii de la Prime TV realizau un reportaj pe teritoriul pădurii din Șoldănești care este proprietate publică. Două persoane, care s-au declarat proprietari ai terenului respectiv, le-au interzis acestora să filmeze, agresându-i fizic și verbal, și interzicându-le accesul pe acel teren din motiv că ar fi proprietate privată. Conform administrației centrale „Moldsilva”, terenul unde realizau reportajul jurnaliștii este parte a proprietății publice. Pe marginea cazului respectiv a fost deschis un dosar penal, iar persoanele care au atacat echipa postului de televiziune au fost identificate.

- În august 2012, jurnalista Victoria Ocară de la Jurnal TV a fost atacată la Bălți, în timp ce era în exercițiul funcțiunii. Jurnalista a fost lovită cu pietre în timpul manifestațiilor care au avut loc

⁶⁶ <http://www.jurnal.md/ro/news/cameraman-atacat-i-batut-in-strada-de-necunoscu-i-219728/>

în acest oraș. În urma atacului, jurnalista a fost internată cu o plagă la cap. Pe marginea acestui caz, a fost reținut un suspect.

De asemenea, oficiali ai Republicii Moldova au atacat verbal mass-media, subminând rolul acesteia într-o societate democratică. Astfel, ca urmare a unui articol publicat de „Ziarul de Gardă”, „Casa de milioane a șefului CNI”, Marian Lupu, președintele Parlamentului Republicii Moldova, precum și Mihai Ghimpu, președintele Partidului Liberal, au făcut niște declarații publice prin intermediul cărora au încercat să facă presiuni asupra jurnaliștilor, și în special asupra jurnaliștilor de investigație.

IV. Libertatea presei în regiunea transnistreană

Mass-media din regiunea transnistreană în 2012

Potrivit experților media din regiunea transnistreană situația actuală de ansamblu cu privire la libertatea de exprimare în spațiul mediatic din regiune trezește dezamăgire. Dacă la început de an poziția noii puteri secesioniste față de mass-media de toate formele de proprietate și față de punerea în aplicare a normelor legale inspira un optimism moderat, treptat, speranțele la o reglementare juridică a proceselor din spațiul mediatic cu respectarea principiilor democratice s-au spulberat. Încât, spre sfârșitul anului 2012, s-a format o opinie clară precum că noua guvernare nerecunoscută a stabilit limite și mai dure privind libertatea de exprimare și accesul egal la informații și caută să instituie un control total asupra activității mass-media, rețelelor sociale și Internet-portalurilor dedicate schimbului de opinii.

- **Încălțările drepturilor jurnaliștilor**

Potrivit „legislației” din regiunea transnistreană, fiecare persoană are dreptul de a primi și de a difuza informații corecte de care ea este interesată, inclusiv informația despre activitatea autorităților publice, în cazul în care această informație nu este un „secret de stat” și nu ține de „informații secrete”. În practică, însă, aceste norme sunt ignorate, se aplică o anumită selectivitate față de mass-media, se mușamalizează situația reală în anumite domenii. Mașina de propagandă de „stat” își ia avânt. Și, fapt interesant, pe fundalul confruntării evidente dintre „ramura legislativă” (Sovietul suprem) și „executivă” (guvernul), anume cea din urmă monopolizează accesul la mass-media și creează noi obstacole în calea apariției și dezvoltării instituțiilor mass-media independente și private.

Astfel, în conformitate cu „legislația” în vigoare, înregistrarea mass-media on-line poartă un caracter de notificare-permitere. Însă, la încercarea de a înregistra o asemenea instituție mass-media (un portal de informații și analiză), doi jurnaliști au primit un refuz nemotivat, fără explicații. În același timp, o altă sursă on-line, „Zercalo-TV”, a primit dreptul de a exista.

De asemenea, instituțiile mass-media private din regiunea transnistreană sunt lipsite de acreditare pentru evenimente publice, fără explicații. În calitate de exemplu, amintim de refuzul de a acredita „Televidenie Svobodnogo Vîbora” (Televiziunea Alegerii Libere), agenția de știri rusă „Novii Reghion” și alte instituții mass-media pentru mediatizarea sosirii în regiunea transnistreană a vicepremierului rus, Dmitri Rogozin în februarie 2012.

Instituțiile mass-media de „stat” de asemenea au fost supuse „purificării” personalului. Astfel, din ziarul central al regiunii, „Pridnestrovie”, fără motive temeinice sau cauze obiective, au fost concediați toți jurnaliștii care prezentau evenimentele în mod obiectiv. În locul lor, în baza unui ordin al șefului departamentului de resort, urmau să fie angajate persoane „necesare”, paralizându-se astfel activitatea acestui organ de presă al regiunii.

O parte a jurnaliștilor „agenției de știri de stat” „Novosti Pridnestrovia” (fosta „Olvia-press”) au fost concediați pe neașteptate, ceea ce a încălcat legislația. Ei au fost forțați să semneze documentele respective, deși legislația prevede ca angajații să fie avertizați din timp cu privire la modificarea formatului de activitate a instituției publice. În acest caz, a avut loc o încălcare flagrantă a normelor

Codului Muncii, jurnaliștii și-au pierdut locurile de muncă și au fost supuși unui stres psihologic imens.

- **Încălțări ale legislației**

Pe parcursul anului, odată cu înăsprirea confruntării dintre ramurile puterii de la Tiraspol, toate instituțiile mass-media plătite din bani publici au primit instrucțiuni de a nu oferi deputaților în Sovietul suprem timpi de antenă la TV și radio, precum și cele 300 de rânduri pe lună în publicațiile respective, spațiu prevăzut de legea cu privire la statutul de deputat.

Pentru a monopoliza spațiul de eter și a consolida pozițiile de propagandă prin fuziunea posturilor TV și radio publice din regiune, a fost creată compania transnistreană de „stat” a audiovizualului, subordonată direct liderului regiunii transnistrene. Astfel, a fost îngropată ideea de creare a televiziunii obștești în baza celei de „stat”.

Pe lângă transformarea instituțiilor mass-media de „stat”, au suferit schimbări și mass-media electronice, inclusiv platformele libere de exprimare a opiniilor. Resursele on-line sociale populare sunt controlate de autorități prin mecanismele de moderare. În special, forumul social transnistrean (www.forum.pridnestrovie.com), care a contribuit în 2011 la venirea la putere a echipei actualului lider, este acum supus „curățirii”. Subiectele de discutare a erorilor din acțiunile noii administrații sunt eliminate. Acest lucru a fost menționat în repetate rânduri de participanții activi ai forumului.

În ceea ce privește mass-media electronice, mass-media de opoziție față de echipa liderului transnistrean au fost în mod repetat supuse atacurilor DDOS. Accesul la unele site-uri transnistrene a fost închis în stânga Nistrului. După cum a recunoscut reprezentantul furnizorului monopolist, acest lucru a fost făcut la indicația autorităților. Până în prezent, nu pot fi accesate de pe adresele IP transnistrene site-urile agenției ruse de știri „Dnestr” (www.dniester.ru) ale politologului Roman Konoplev. Apropos, el însuși se ascunde, potrivit unor surse, în Rusia. Pentru critica la adresa lui Evgheni Șevciuk, el a fost supus presiunii și urmăririi din partea comitetului securității de stat din regiunea transnistreană.

De asemenea, este interzis și inaccesibil site-ul agenției de știri „Lenta PMR” (www.tiras.ru), afiliat cu Dmitri Soin, deputat și șef al partidului „Prorîv!”, interzis și lichidat în 2012.

Este interesantă și elocventă istoria de supraviețuire a site-ului agenției de știri „PMRInform”. El a început să funcționeze activ la începutul anului 2012, oferind publicului o imagine obiectivă a evenimentelor din stânga Nistrului. Însă în urma unei serii de atacuri cibernetice care, după părerea experților, au fost provocate de echipa de la guvernare, accesul la site a fost blocat, lipsind publicul de informații. Ca rezultat, managerii site-ului au solicitat o platformă, pentru plasarea materialelor lor, de la partenerul ucrainean – www.vesti.ua. Astfel, a fost asigurat accesul la materialele site-ului blocat. Dar povestea acestei agenții nu se termină aici. În prezent, proprietarii au creat un domeniu nou, www.prinform.com, care a permis ca lucrul să continue și ca publicului să-i fie oferite informații despre evenimentele din regiunea transnistreană.

A fost supus unor atacuri repetate și blocării site-ului politologului popular transnistrean Andrei Safonov (www.safonovpmr.com), care se află pe poziții critice față de autoritățile regiunii transnistrene. Politologul însuși este sigur de faptul că ceea ce se întâmplă cu site-ul său este o parte a unei strategii de „curățare” a câmpului informațional transnistrean de mass-media nedorite.

- **Situația relațiilor moldo-transnistrene în domeniul mass-media**

În regiunea transnistreană continuă să existe puține ziare din Republica Moldova. Experții explică acest lucru prin trei motive. Primul motiv: în perioada în care în regiunea transnistreană era în vigoare adaosul comercial în mărime de 100% la producția moldovenească, inclusiv la ziare și reviste, publicul din stânga Nistrului a pierdut obiceiul de a cumpăra (din cauza costului) publicații de pe malul drept. Acum publicațiile moldovenești se întorc cu greu pe piața transnistreană a mass-media scrise. Al doilea motiv este limba în care apar publicațiile. Este cunoscut faptul că în regiunea transnistreană limba rusă este răspândită pe larg, pe când limba română în grafie latină a fost înlocuită cu „limba moldovenească” în grafie chirilică. Și ultimul, al treilea, motiv ține de accesul relativ ieftin și pe scară largă la Internet. Tinerii cu vârsta de până la 35 de ani preferă mass-media electronice și versiunile virtuale ale publicațiilor: e rapid, convenabil, mai ieftin și mai ușor.

În ceea ce privește producția audiovizuală, de la începutul anului, în calitate de măsuri de consolidare a încrederii în procesul de negocieri, partea transnistreană a oferit telespectatorilor acces liber (atât în formatul rețelelor de cablu, cât și în pachete de Internet TV) la două posturi TV moldovenești: unul privat, Publika.tv, și unul de stat, Moldova 1. Potrivit reprezentantului pretinsului minister de externe al regiunii transnistrene, a existat o înțelegere privind schimbul reciproc de timpi de eter. Astfel, se aștepta ca și în pachetele rețelelor de cablu de pe malul drept să fie incluse posturile TV a regiunii transnistrene. Însă în Republica Moldova posturile TV din regiunea transnistreană nu au apărut. Drept răspuns, partea transnistreană a exclus posturile TV moldovenești din grila de emisie: Publika TV a încetat să fie difuzată la 1 noiembrie, iar Moldova 1 – la 1 decembrie 2012, lipsind astfel locuitorii regiunii transnistrene de posibilitatea de a afla despre evenimentele din R. Moldova de la ecranele televizoarelor. Acest lucru însă nu împiedică transnistrenii să afle știri de pe malul drept al Nistrului pe Internet, inclusiv vizionând site-urile posturilor Publika TV, Moldova 1 și ale altor mass-media audiovizuale.

În afară de aceste măsuri, în regiunea transnistreană începe să-și ia avânt dezvoltarea televiziunii prin eter. A fost lansat un proiect cu titlul experimental „Televiziunea Poporului”. Se presupune că în următorii doi ani autoritățile regiunii transnistrene vor oferi, așa cum afirmă, un multiplex gratuit format din 12-16 posturi TV. De la telespectatori se va cere procurarea unui decoder DVB-T, de livrările cărui în regiunea transnistreană se ocupă deja o firmă privată. Nu este exclus ca drept rezultat politic favorabil multiplexul să includă și un post TV din Moldova.

- **Tendențele spațiului mediatic din regiunea transnistreană**

Urmărind evenimentele din spațiul informațional din regiunea transnistreană, experții media din regiune cred că se impun unele concluzii care pot indica tendințele ce se conturează în dezvoltarea mass-media din această regiune.

În primul rând, se formează o divizare clară a mass-media în „ale noastre” (care sunt apropiate de echipa liderului actual și laudă acțiunile ei) și în cele „străine” (care critică deciziile nepopulare și nepragmatice).

În al doilea rând, se poate observa crearea de servicii de presă și deschiderea site-urilor tuturor autorităților publice („ministere”, „departamente”, „administrații de stat”). Anterior ele nu existau. Jurnaliștii speră că în viitor pe asemenea site-uri se vor putea găsi informații cu privire la cheltuielile resurselor bugetare și se va putea participa la dezbateri pe marginea adoptării unor decizii.

În al treilea rând, este evidentă concentrarea celor mai influente resurse informaționale în mâinile administrației.

În al patrulea rând, se poate vorbi pozitiv despre faptul că, pentru prima dată în istoria regiunii, în anul 2012 serviciul public de telecomunicații, informație și mass-media a încercat să supună unei dezbateri deschise varianta nouă a legii cu privire la mass-media. Proiectul a fost expediat reprezentanților comunității mediatice pentru a fi studiat și pentru a fi oferite propuneri în privința lui. Doar timpul va arăta dacă propunerile practicienilor mass-media vor fi luate în considerare la pregătirea variantei finale a proiectului de lege.

În al cincilea rând, s-a îngreuiat accesul liber la informație. Toate „agențiile de stat” solicită o cerere scrisă pentru a obține orice informație, fapt care lungește timpul de pregătire a materialelor. Uneori autoritățile dau răspunsuri ce nu țin de subiectul solicitării. În această privință administrația a adoptat decizia, aprobată de conducătorul regiunii, ca pentru prezentarea cu întârziere a informațiilor și răspunsul ce nu ține de esența solicitării funcționarii publici să poarte răspundere administrativă. Precedente însă încă nu au avut loc. Practica jurnalistică va demonstra dacă această lege va funcționa sau dacă ea, ca multe altele, va rămâne doar pe hârtie.

Concluzii

Anul 2012 nu a fost un an al schimbărilor pentru mass-media. Piața mediatică a continuat să se dezvolte în același ritm ca și anul precedent, confruntându-se cu probleme devenite deja tradiționale: lipsa independenței financiare, carențe ale cadrului legal sau împotmolirea reformei la nivelul difuzorului public. Implementarea programului de activitate al Guvernului pentru perioada 2011-2014 nu a avansat prea mult, iar problemele menționate în program rămân nerezolvate: reformarea audiovizualului public, deetimizarea presei și demonopolizarea pieței mediaticе prin dezvoltarea proprietarilor și a finanțatorilor instituțiilor media, și prin instituirea unui cadru legislativ în acest sens. Cât privește presa scrisă, și în 2012 aceasta s-a confruntat cu problema prețurilor pentru difuzare.

Singurele evoluții care pot fi menționate în domeniul legislativ sunt modificările la Codul audiovizualului ce țin de publicitate. Îmbucurător este și faptul că numărul de abuzuri asupra jurnaliștilor este în scădere, iar judecătorii au început să aplice Legea cu privire la libertatea de exprimare.

Pe final de an s-a accentuat tot mai mult fenomenul de monopolizare și concentrare media, care va afecta, în anul următor, calitatea produselor jurnalistice oferite de mass-media publicului. Adevărații proprietari ai instituțiilor mass-media rămân, deocamdată, necunoscuți oficial, ceea ce favorizează lipsa pluralismului și înrădăcinarea monopolului media.

Proгноze pentru 2013

Ion Bunduchi, director executiv, Asociația Presei Electronice: „Așteptările, și în 2013, rămân a fi mari, schimbările însă vor întârzia, ca de obicei. Dacă vor interveni schimbări majore, ele vor fi de formă, mai puțin de conținut și de esență. Nu au de unde fi de esență. Pe segmentul cadrului juridic sunt necesare intervenții hotărâte și curajoase, care ar crea premise pentru a soluționa cumva niște probleme grave acumulate de ani buni, cum ar fi monopolizarea pieței mediaticе, dezvoltarea periculoasă a pieței de publicitate comercială, fragilitatea mass-mediei în fața ingerințelor politice și economice, existența pluralismului de mijloace de informare în masă, dar lipsa diversității de produse mediaticе etc., etc. Schimbările pe respectivul segment vor fi însă, cel mai probabil, cosmetice, făcute cu jumătăți de măsură.

Cu siguranță, nu va dispărea pofta factorului politic de a influența deciziile autoritare de reglementare în audiovizual și cele ale organului de supraveghere a activității radiodifuzorilor publici.

Schimbări mai vizibile, în bine sau în rău, sunt de așteptat în audiovizual, inclusiv în cel local/regional, și în new-media (poate chiar ne vom dumiri ce înseamnă "presa on-line").

De asemenea, cred că Audiovizualul public va evolua, dar lent, date fiind restanțele acumulate la implementarea reformelor și, mai ales, din cauza unei optici inadecvate, la toate nivelurile, privind rolul și misiunea unui atare serviciu de radio și tv.

În 2013, va continua tendința mass-mediei de a ajunge la cetățeni pe toate căile/canalele disponibile

astăzi. Se va contura și mai mult silueta noii instituții mediatice care oferă concomitent și text, și audio, și video, și foto.

Vor continua pașii, pe alocuri forțați, în tranziția la televiziunea digitală terestră. Începutul acestui proces, însă, nu ne va da certitudinea deplină că pașii sunt făcuți corect, adică în numele scopului pentru care omenirea a ales "cifra".

În sensul condiției mass-mediei, anul 2013 nu va semnifica evoluții spectaculoase, care să-l deosebească mult de alți ani de la urmă. Ceea ce e mai grav și mi-aș dori să greșesc în această privință.”

Mihail Sirkeli, director executiv, Centrul pentru tineri „Pilgrim –Demo”: „În 2013, mass-media din Găgăuzia va deveni mai dependentă din punct de vedere politic. Modificările Legii audiovizualului a Găgăuziei propuse de către Comisia permanentă pentru drepturile omului, legitimitate și ordine publică din cadrul Adunării Populare a Găgăuziei (APG) vor pune sub controlul APG (de fapt, al majorității formate în APG în urma alegerilor pentru APG din 2012) radiodifuzorul public regional Compania „Teleradio-Găgăuzia” (TRG) și vor submina independența editorială. Legea audiovizualului a Găgăuziei conținea imperfecțiuni din momentul adoptării acesteia de către APG în 2007, fiindcă îi atribuia APG competențe de control și supraveghere a activității TRG. Dacă noile modificări ale Legii audiovizualului vor fi adoptate de către APG, Consiliul de Observatori al TRG va primi competențe suplimentare pentru a controla activitatea editorială și financiară a TRG.

Situația radiodifuzorilor privați va rămâne neschimbată. Vulnerabilitatea financiară a radiodifuzorilor privați îi face să depindă de diferite forțe politice active în regiune.

Janeta Hanganu, avocată: „În 2012, presa, și nu doar ea, a continuat să afle despre noua lege a libertății de exprimare, pe de o parte, oferind o protecție largă presei, iar pe de altă parte, mizând mult pe profesionalismul și buna-credință a jurnaliștilor. Cu siguranță că în 2012 a continuat diversificarea presei, cu explorarea unor noi profunzimi pentru investigațiile jurnalistice și cu descoperirea unor noi extreme de ingerință în viața privată a persoanelor publice. Am impresia că în acest an presa, drept a patra putere, a pierdut din încrederea publicului. În același timp, anul 2012 nu mi-a adăugat încredere că, din punct de vedere practic, presa și viața privată sunt protejate de lege și justiție.

Scandalul din „Pădurea domnească” a asigurat o trecere „lină” de la 2012 la 2013 și aș crede că a marcat tendințele pentru acest următor an. Fiind trecut deja de jumătate din mandatul actualului parlament, am impresia că, involuntar, lupta mediatică pentru „pictarea” unei imagini cât mai merituose a politicianilor va continua într-o manieră mai puțin luminoasă: unii vor îndrepta reflectoarele doar pe frumosul chip al lui Dorian Grey, iar alții vor căuta cu înverșunare tabloul ascuns al acestuia. În același timp, cred că ar fi o perioadă cu multiple oportunități de a învăța și de a da lecții de maturitate. Voi urmări cu multă curiozitate ce rol va reuși să joace justiția în această luptă – de arbitru sau de instrument.”

Alexandru Burdeinîi, redactor-șef, agenția de știri InfoMarket: „În opinia mea, în 2012 s-a observat o temperare a agitației care a existat în ultimii doi ani în jurul site-urilor de știri: publicul a

obosit de „presiunea” constantă a știrilor și a început un proces de decantare a intereselor cititorilor. Atunci când presa supraîncarcă cititorii cu știri de proastă calitate, urmează inevitabil reacția lor tot mai clară.

Deseori publicitatea directă (inclusiv cea politică) este prezentată drept știre, și această tendință începe să preseze și să sperie cititorul versat. El se întreabă la un moment dat dacă poate sau nu avea încredere deplină în informații, iar pe de altă parte - CU CE ANUME îl hrănește mass-media și dacă e sau nu interesat de acest flux neconținut de știri. În goana după cantitate, deseori se ignoră calitatea și conținutul.

Decantare (a nu se confunda cu filtrarea) - așa aș numi crearea treptată a priorităților utilizatorilor de Internet. Procesul s-a evidențiat în 2012 și, după câte se pare, va continua.

Trebuie să menționez că televiziunea a devenit în 2012 mai încărcată politic – să însemne aceasta pregătirea pentru alegeri? Independența televiziunii „se înecă” în promovarea intereselor politice ale proprietarilor. Dacă în perioada 2010-2011 cel puțin se încerca crearea unei televiziuni independente, acum proprietarii nu doresc să plătească pentru ea – ei au nevoie de loialitate.

Libertatea de exprimare, de multe ori, se transformă în insulte deschise – și aceasta amenință respectul pentru mass-media din partea societății.

După părerea mea, până la sfârșitul anului 2013 presa scrisă își va consolida poziția în Internet. Presa on-line, după toate probabilitățile, va continua să se dezvolte după procesele începute în 2009-2010. Eu nu aș aștepta însă progrese importante – mulți sunt afectați de lipsa de scrupule – scriem despre cel care plătește (aceasta caracterizează, de mult timp, și revistele tipărite!).

Având în vedere apropiatele alegeri parlamentare și posibilitatea anticipatelor, televiziunea va fi tot mai colorată din punct de vedere politic, și acest lucru va afecta cu siguranță mass-media on-line. Integritatea, onestitatea și calitatea nu sunt astăzi la modă în mass-media moldovenească, deși desigur (și acest lucru ne bucură) unii jurnaliști și unele publicații mai respectă încă deontologia și principiile profesionale, dar, din păcate, ei sunt foarte puțini și au un efect redus asupra stării generale a jurnalismului actual moldovenesc.”

Igor Guzun, director, URMA ta/ www.stiripozitive.eu: „Împărtășesc viziunile celor care privesc pozitiv locul 55 pe care l-a ocupat Republica Moldova în clasamentul Libertății Presei în 2013⁶⁷, chiar dacă unii au insistat mai mult asupra pierderii celor două poziții față de anul precedent. Ceea ce însă mi se pare îngrijorător pentru situația din mass-media în Moldova este nu libertatea ei, ci responsabilitatea pe care o parte o pierde urmărind creșterea de vizualizări și rating-ul. Prognoza mea în legătură cu media pentru 2013 este una între optimism și pesimism și explic asta. Sunt optimist pentru că altfel nu este chip și este greu de imaginat cum poate arăta într-o țară mass-media axată exclusiv pe politic și subiecte care distrag cetățenii de la marile probleme și micile reușite ale unei societăți.

Pesimismul meu este legat de faptul că se apropie alegerile și mass-media vor fi piesele de puzzle pe care partidele le vor folosi ca să le iasă lor imaginea câștigătoare. Și, probabil, fenomenele precum

⁶⁷ <http://en.rs.f.org/press-freedom-index-2013,1054.html>

atacurile concertate prin intermediul media, campaniile anti- și chiar reproșurile dintre publicații și companii media se vor amplifica.

Totuși, speranța mea pentru 2013 este legată de ceea ce pot afirma și mass media: 'Ceea ce nu ne omoară, ne face mai puternici!' ”

Vasile Spinei, director executiv, Centrul „Access Info”: „Din păcate, nu putem fi optimiști în ceea ce privește evoluția presei de la noi, care a alunecat și alunecă pe panta jurnalismului declarativist, a faptului divers, a reflectării cu preponderență a evenimentelor cu caracter politic și semipolitic, axate, geografic, pe capitală.

E un dezastru ceea ce se întâmplă atât în plan pur profesional, cât și deontologic, care nu poate fi a, oligarhi și chiar aventurieri, nemaivorbind de aspectele deontologice ale profesiei. Trebuie să spunem lucrurilor pe nume: guvernarea a scăpat de sub controlul riguros, documentat și permanent al presei, e și o cauză că avem ce avem. Pe de altă parte, mass-media are curențe serioase la compartimentul educație civică, care au generat și generează pasivitatea, indiferența publicului.

În viziunea mea, e o necesitate stringentă de a revizui legislația mass-media, integral, nu sporadic, de la caz la caz. Mă refer și la Codul audiovizualului, și la Legea presei, dar și la elaborarea unei Strategii naționale privind promovarea pluralismului și diversității, optimizarea procesului de informare și comunicare, în special la nivel local, or, lichidarea ziarelor locale se efectuează în mod haotic, ceea ce creează premisele dezvoltării presei de partid de toate culorile curcubeului, a presei de buzunar a marilor magnați de la noi.

Sunt convins, vom ieși din criza generală, în care s-a împotmolit și presa, consolidându-ne ca breaslă. Cum? Aceasta depinde de fiecare dintre noi.”

Doru Petruți, Manager General IMAS-INC, Chișinău - “Tot mai multă lume consideră că mass media se află sub controlul unor oameni de afaceri cu influențe în sfera politică și că aceste instituții media sunt folosite în scop manipulatoriu.

Ca evoluție, mass media per ansamblu are toate șansele să își consolideze poziția și chiar să își crească credibilitatea. Scoaterea la lumină a unor fapte precum cele din Pădurea Domneasca crește mult cota și rolul mass mediei în societate. Discutând despre nume concrete, multe instituții media autohtone pot înregistra un regres sub aspectul credibilității în funcție de politica editorială adoptată, mai mult sau mai puțin părtinitoare unor forte politice.

Puterea de penetrare și generare de curențe de opinie este poate la nivelul cel mai ridicat din ultimii 20 de ani. În cercetările noastre am măsurat această influență și chiar dacă oamenii se plâng de lipsa de încredere, chiar dacă remarcă controlul/influența unor forte politice în mass media, mare parte din opinii sunt construite cu o fidelitate foarte ridicată pornind de la informația prezentată într-o anumită sursă media. Gradul de acoperire a unor canale TV, posturi de radio sunt în continuare variabil importante atunci când vorbim de generarea de curențe de opinie. Dacă este să vorbim despre vreo “poveste de succes” în Republica Moldova, atunci ea s-ar putea numi Internetul și impactul lui legat de informarea socio-politică; mă voi rezuma doar la un singur exemplu: în urmă cu 3-4 ani, până la

3% din populație obișnuia să citească informații postate pe bloguri pentru a se informa despre evenimente curente. Astăzi, putem vorbi de peste 15%.”